

OLTEA DUDĂU, *Circulația monetară în caestrele de trupe auxiliare din provincia Dacia*, Editura Graphite, Timișoara, 2006, 276 p. (cu 4 planșe și 4 hărți)

Publicată în anul 2006, la editura Graphite din Timișoara, lucrarea regretatei O. Dudău, *Circulația monetară în caestrele de trupe auxiliare din provincia Dacia*, reprezintă o apariție binevenită și necesară, credem, pentru cercetarea numismatică din România. Chiar dacă lucrarea în sine constituie doar o parte a tezei de doctorat a cărei redactare autoarea a finalizat-o în primăvara anului 2004, trebuie precizat că tocmai curajul de a prezenta spre publicare o astfel de cercetare constituie un lucru demn nu doar de menționat, ci și de apreciat.

Încă de la început ne simțim obligați să precizăm că documentarea serioasă (o bibliografie ce cuprinde un număr de 288 de lucrări științifice apărute în perioada 1865–2003/2004) caracterizează și definește cercetarea întreprinsă de autoare. Practic, lucrarea, al cărei titlu deja l-am menționat, este structurată pe șapte capitole precedate, cum era și firesc, de un cuprins, o prefață (întocmită de prof. univ. dr. Dumitru Protase, membru de onoare al

Academiei Române) și câteva cuvinte ale autoarei. În succesiunea lor, cele șapte capitole se prezintă astfel: cap. I, *Politica monetară a Imperiului roman în timpul provinciei Dacia* (p. 1–10); cap. II, *Sistemul de retribuire a militarilor din legiuni și trupe auxiliare* (p. 11–20); cap. III, *Prețurile mărfurilor, lucrătorilor și sclavilor din provincia Dacia romană reflectate în tăblițele cerate și în alte documente* (p. 21–28); cap. IV, *Constatări privind descoperirile monetare izolate în caestrele trupelor auxiliare din Dacia romană* (p. 29–54); cap. V, *Tezaure monetare descoperite în interiorul și apropierea caestrelor auxiliare din Dacia* (p. 55–76); cap. VI, *Considerații generale* (p. 77–94); cap. VII, *Anexe* (p. 95–276).

În primul capitol, *Politica monetară a Imperiului roman în timpul provinciei Dacia* ne sunt prezentate date referitoare atât la politica monetară promovată în timpul unor împărați precum Augustus, Traian, Hadrian, Antoninus Pius, Marcus Aurelius, Commodus și Caracalla, cât și

aspecte legate de evoluția sistemului monetar roman până la încheierea stăpânirii imperiale în Dacia. Cu această ocazie se precizează că și provincia Dacia a fost afectată, cum era și normal, de efectele marii crize care a zguduit Imperiul roman în secolul III d. Chr., fapt argumentat de autoare prin reducerea circulației monetare, fenomen constatat în provincia Dacia, după anul 250 d. Chr., atât în mediul civil cât și în cel militar.

Al doilea capitol, *Sistemul de retribuire a militarilor din legiuni și trupe auxiliare*, oferă informații necesare pentru o mai bună înțelegere a modalităților de plată pentru militarii romani încadrați atât în legiuni cât și în trupe auxiliare. De asemenea, este prezentat cu această ocazie sistemul de recompensare al soldaților, constatat ca fiind unul diferențiat, dar și alte modalități prin care se asigura rotunjirea veniturilor militarilor (solda, *donativa*, *honestia missio*). Tot cu acest prilej este analizat și sistemul prin care erau colectate și distribuite sumele de bani necesare întreținerii armatei romane.

Capitolul III, *Prețurile mărfurilor, lucrătorilor și sclavilor din provincia Dacia romană reflectate în tăblițele cerate și în alte documente*, este dedicat analizei importanței prin prisma valorii economice a cantității de monedă folosită de soldații romani pe teritoriul provinciei Dacia. În acest caz autoarea lucrării s-a aplecat cu multă atenție asupra studierii acelor factori care permit evaluarea obiectivă a valorii numerarului întrebuințat în provincia Dacia de către militarii romani: prețurile practicate la nord de Dunăre în timpul administrației imperiale; analiza comparativă a prețurilor din provincie cu cele din imperiu; rolul jucat de elementul militar în economia monetară a provinciei; importanța soldei în cadrul aceluiași tip de economie.

În capitolele IV și V, *Constatări privind descoperirile monetare izolate în castele trupelor auxiliare din Dacia romană*, respectiv *Tezaure monetare descoperite în interiorul și apropierea castrelor auxiliare din Dacia*, sunt expuse chestiuni privitoare la: metodologia folosită de autoare în realizarea cercetării; un scurt istoric al problemei referitoare la circulația monetară în castele auxiliare din Dacia romană precum și informații referitoare la bibliografia consultată; structura numerarului izolat descoperit în castele auxiliare și rolul jucat de acesta în cadrul circulației monetare din cadrul aceluiași unități militare; structura numerarului din cadrul tezaurelor

descoperite în caste sau în imediata lor apropiere (este vorba de 25 acumulări dintr-un total de 30, cu precizarea că în cazul celor de la Feldioara, Gostăvățu I, Ighiu, Mehadia II și Vețel II unele sunt nepublicate sau pierdute, iar structura lor este din acest motiv necunoscută).

În capitolul VI, *Considerații generale*, sunt expuse concluziile la care autoarea a ajuns în urma efectuării cercetării. Din nou ne surprind plăcut judecățile de valoare cu care s-a operat pe parcursul acestui demers științific, faptul că încheierile sunt în strânsă legătură cu informațiile istorice coroborate la rândul lor cu datele numismatice. De precizat este faptul că autoarea a utilizat și interpretat în vederea consemnării concluziilor un material numismatic bogat și divers: din cele 20 586 monede, 16 269 provin din tezaure, iar 4 317 din descoperiri izolate. Din întregul numerar descoperit în cele 102 caste auxiliare avute în vedere, procentajul cel mai ridicat îl au exemplarele din metal prețios: 90 sunt din aur, iar 16 269 din argint (cu mențiunea că piesele provin atât din tezaure cât și din descoperiri izolate). De asemenea, în cadrul aceluiași capitol sunt oferite și date despre sfârșitul circulației monetare în cadrul castrelor auxiliare din Dacia, fapt pus de autoare pe seama stagnării definitive a intrărilor de monedă izolată în cadrul aceluiași tip de așezari.

Lucrarea mai cuprinde un capitol separat (VII), în care sunt prinse anexele cercetării: un bogat catalog al descoperirilor monetare ce constituie de fapt baza documentară a lucrării (p. 95–148), un rezumat în limba engleză, *Monetary Circulation in The Auxiliary Forts from Roman Dacia* (p. 149–158), o listă a abrevierilor bibliografice și tehnice (p. 159–174), 63 de tabele sinoptice (p. 175–246), grafice (p. 247–264), 4 planșe (p. 265–269) și patru hărți ale Daciei romane (p. 270–276), toate instrumente de lucru care facilitează accesul la informațiile din textul lucrării.

Metodologia sigură, bibliografia de actualitate și exprimarea clară reprezintă argumente certe pentru a considera că apariția lucrării *Circulația monetară în castele de trupe auxiliare din provincia Dacia* a regretatei O. Dudău este una de bun augur și că ea va completa în chip fericit tabloul cercetării numismatice din România. Din acest motiv suntem convinși că ea va stârni nu numai interesul istoricilor români, ci și pe al celor pasionați de numismatică.

TIBERIUS D. PĂRPĂUȚĂ